

**Wahania klimatu
w różnych skalach przestrzennych i czasowych**

INSTYTUT GEOGRAFII I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
UNIwersytetu Jagiellońskiego

**Wahania klimatu
w różnych skalach
przestrzennych i czasowych**

Climate variation
at various scales of time and space

Pod redakcją
Katarzyny Piotrowicz
i Roberta Twardosza

KRAKÓW 2007

Publikacja dofinansowana ze środków Wydziałowej Rezerwy Badań Własnych Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Recenzenci:

prof. dr hab. Krzysztof Błażejczyk
dr hab. Bogusław M. Kaszewski, prof. UMCS
prof. dr hab. Maria Morawska-Horawska
prof. dr hab. Tadeusz Niedźwiedz
prof. dr hab. Janina Trepieńska
dr hab. Zygmunt Olecki
dr hab. Zbigniew Ustrnul, prof. UŚ

Przygotowanie do druku: Katarzyna Piotrowicz i Robert Twardosz
Korekta tekstów: Urszula Kossowska-Cezak
Weryfikacja tekstów angielskich: Anita Bokwa i Paweł Pilch
Redakcja techniczna i komputerowy skład tekstu: Małgorzata Ciemborowicz – Pracownia Wydawnicza IGiGP UJ

Projekt i opracowanie graficzne okładki: Andrzej Kotarba
Fotografia na okładce: Widok atmosfery ziemskiej i znajdujących się w niej chmur w pobliżu terminatora. Zdjęcie wykonali astronauci znajdujący się na pokładzie wahadłowca Discovery w dniu 28 lipca 2005 roku (Fot. NASA).
Zdjęcie portretowe – Konrad K. Pollesch
Zdjęcia w monografii pochodzą z archiwum A. Grzyborowskiej, L. Kowanetza, D. Matuszko, J. Trepieńskiej, A. Wypych, J. Zająca.

© Copyright by the Institute of Geography and Spatial Management
of the Jagiellonian University

Cracow 2007

Printed in Poland

ISBN 978-83-88424-24-3

Wydawca:

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego
ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków, Polska
tel. +48 012-664-52-50, fax + 48 012-664-53-85
www.geo.uj.edu.pl

Druk:

Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, ul. Konfederacka 6,
30-306 Kraków, Polska, tel. +48(12) 266-40-00, fax + 48(12) 269-02-84
www.sdb.krakow.pl

SPIS TREŚCI

CONTENTS

PRZEDMOWA	11
PREFACE	13

POTRÓJNY JUBILEUSZ

TRIPLE JUBILEE

Tadeusz Niedźwiedź

Profesor Janina Trepieńska. Dorobek naukowy i dydaktyczny	17
Professor Janina Trepieńska. Researcher and teacher	21

Janina Bożena Trepieńska

Instrumentalne i wizualne obserwacje pogody w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego	31
Instrumental and visual weather observations at the Astronomical Observatory of the Jagiellonian University	37

Leszek Kowanetz, Zygmunt Olecki

Zakład Klimatologii w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ. Działalność badawcza i dydaktyczna	39
Department of Climatology, Institute of Geography and Spatial Management, Jagiellonian University. Research and teaching	50

ZAGADNIENIA MAKROKLIMATYCZNE

MACROCLIMATIC ISSUES

Zbigniew Ustrnul

Zmienność wskaźnika cyrkulacji zachodniej nad Europą w XX wieku	55
Variability of the westerly circulation index over Europe in the 20 th century	63

Zuzanna Bielec-Bąkowska

Występowanie głębokich niżów i silnych wyżów nad Polską (1971-2000)	65
Deep cyclones and strong anticyclones occurrence over Poland (1971-2000)	73

Zbigniew Ustrnul, Danuta Czekierda

Wpływ wskaźnika Oscylacji Północnoatlantycznej na średnią temperaturę powietrza w różnych skalach przestrzennych	75
The influence of the North Atlantic Oscillation on mean air temperature at different spatial scales	84

Romana Adamczyk

Oscylacja Północnoatlantycka a wielkość zachmurzenia na obszarze Polski	85
The North Atlantic Oscillation and cloudiness over the territory of Poland	91

Elwira Żmudzka

Przyczyny cyrkulacyjne zmian zachmurzenia nad Polską (1951-2000)	93
Circulation causes of cloudiness changes over Poland (1951-2000)	102

Leszek Kolendowicz

Wpływ cyrkulacji atmosferycznej na występowanie dni z burzą w Polsce w latach 1971-2000	103
Influence of atmospheric circulation on an occurrence of days with thunderstorms in the period 1971-2000 in Poland	109

Zsuzsanna Vizi

Kierunki i prędkości wiatru w Arktyce Amerykańskiej w XIX wieku	111
Wind direction and force in the American Arctic in the 19 th century	119

Andrzej A. Marsz

Wpływ zimowej aktywności Golfstromu na warunki termiczne obszaru wokółbałtyckiego w XX wieku	121
The influence of Gulf Stream winter activity on thermal conditions of the region adjacent to the Baltic Sea in the 20 th century	133

Anna Styszyńska

Zmiany oceanizmu klimatu na obszarze wokółbałtyckim w II połowie XX wieku	135
Changes in oceanicity of climate in the region adjacent to the Baltic Sea in the latter part of the 20 th century	143

Sławomir Zblewski

O dwudzielności przyczyn zmian temperatury powierzchni Bałtyku (1982-2001)	145
Changes in sea surface temperature of the Baltic Sea (1982-2001)	153

Miroslaw Miętus

550-letnia symulacja naturalnych zmian poziomu morza w rejonie polskiego wybrzeża Morza Bałtyckiego	155
550-year long simulation of natural variability of sea level along the Polish coast of the Baltic Sea	161

Jerzy Boryczka, Maria Stopa-Boryczka

Okresowe wahania temperatury powietrza w Europie w XIX-XXI wieku i ich przyczyny	163
The cyclic fluctuations of air temperature in Europe in the 19 th -21 st centuries and their causes	172

Anna Smolec

Regiony termiczne Europy	175
Thermal regions in Europe	183

Elżbieta Cebulak, Danuta Limanówka

Dni z ekstremalnymi temperaturami powietrza w Polsce	185
Days with extreme air temperatures in Poland	194

Joanna Wibig, Mariusz Siedlecki

Przestrzenny i czasowy rozkład zawartości wody opadowej w atmosferze nad Europą (1958-2005)	195
Spatial and temporal distribution of precipitable water in the atmosphere over Europe (1958-2005)	203

Małgorzata Falarz

Potencjalny okres występowania pokrywy śnieżnej w Polsce i jego zmiany w XX wieku	205
Potential period of snow cover in Poland and its changes in the 20 th century	213

Ewa Bednorz

Zmiany występowania pokrywy śnieżnej w północnych Niemczech w latach 1950/51-1999/00	215
Changes in snow cover occurrence in northern Germany in winters 1950/51-1999/00	222

STUDIA REGIONALNE Z OBSZARU POLSKI

POLISH REGIONAL STUDIES

Jarosław Baranowski

- Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnych sum bezpośredniego promieniowania słonecznego na Hali Gąsienicowej w Tatrach 227
Spatial differentiation of potential totals of direct solar radiation at Hala Gąsienicowa (Tatra Mts.) 233

Agnieszka Podstawczyńska

- Usłonecznienie w Łodzi w drugiej połowie XX wieku 235
Sunshine duration in Łódź in the second half of the 20th century 244

Rafał Bąkowski

- Wpływ adwekcyjnych zmian temperatury w swobodnej atmosferze na zmiany temperatury powietrza przy powierzchni ziemi w Krakowie 245
Influence of free atmosphere temperature changes due to advection, on surface air temperature in Cracow 252

Adam Michniewski

- Charakterystyka miesięcznych ekstremów temperatury powietrza w Krakowie i ich związek z warunkami cyrkulacyjnymi 253
Characteristics of monthly extremes of air temperature and their relation to circulation conditions in Cracow 261

Łukasz Matarzewski

- Osobliwości w przebiegu rocznym temperatury powietrza Polski Południowej w świetle sytuacji synoptycznych 263
Anomalies in the annual course of air temperature of southern Poland in the light of synoptic patterns 270

Piotr Wałach

- Warunki termiczne półrocza chłodnego w Krakowie w latach 1995/96-2000/01 271
Thermal conditions of the cool season in Cracow in 1995/96-2000/01 277

Katarzyna Piotrowicz

- Wieloletnie zróżnicowanie liczby nocy gorących w Krakowie 279
Long-term differentiation of the number of hot nights in Cracow 286

<i>Zuzanna Bielec-Bąkowska, Ewa Łupikasz</i>	
Wieloletnia zmienność ekstremalnych warunków termicznych w południowej części Małopolski w drugiej połowie XX wieku	287
Long-term variability of the extreme thermal conditions in southern part of Małopolska in the second half of the 20 th century	294
<i>Małgorzata Owczarek</i>	
Zmienność warunków biotermicznych w Gdyni (1951-2005)	297
Variability of biothermal conditions in Gdynia (1951-2005)	304
<i>Jerzy Leszek Olszewski, Grzegorz Żarnowiecki, Krzysztof Jarzyna, Arkadiusz Adamczyk</i>	
Zmienność warunków termicznych i opadowych szczytowych partii Łysogór na tle wskaźników cyrkulacyjnych	307
Air temperature and precipitation variability in the higher parts of the Łysogóry Range and their relations to the circulation indices	314
<i>Elżbieta Musiał, Joanna Bubnowska, Edward Gąsiorek</i>	
Zmiany klimatu we Wrocławiu-Swojcu w wieloleciu 1964-2000	315
Climate changes in Wrocław-Swojec in the period 1964-2000	321
<i>Anna Cedro</i>	
Rola wskaźnika NAO w kształtowaniu przyrostów rocznych sosny zwyczajnej	323
The role of NAO index in formation of Scots pine tree ring width	329
<i>Agnieszka Wypych</i>	
Wskaźnik wilgotności powietrza jako kompleksowy opis zmienności wilgotności powietrza w Krakowie	331
Air humidity index as the complex description of the air humidity variability in Cracow	336
<i>Witold Wiąźewski, Rafał Bąkowski</i>	
Sytuacje synoptyczne sprzyjające wystąpieniu mgieł na lotnisku Kraków-Balice	337
The type of synoptic situations favorable for fog formation at Kraków-Balice airport	345
<i>Dorota Matuszko</i>	
Zmienność zachmurzenia na podstawie krakowskiej serii obserwacyjnej (1863-2005)	347
Variability of cloudiness on the basis of the Cracow series of meteorological observations (1863-2005)	354
<i>Andrzej F. Gluza, Bogusław M. Kaszewski</i>	
Wieloletnie zmiany zachmurzenia ogólnego w Lublinie (1947-2005)	355
Long-term variability of total cloudiness in Lublin (1947-2005)	364

Janusz Filipiak

Observacje i pomiary opadów atmosferycznych w Gdańsku w XVIII wieku	365
The Gdańsk instrumental record of precipitation in the 18 th century	373

Małgorzata Kirschenstein

Wieloletnie zmiany sum opadów w Szczecinie	375
Long-term changes in the precipitation in Szczecin	382

Marta Cebulska, Robert Twardosz, Janusz Cichocki

Zmiany rocznych sum opadów atmosferycznych w dorzeczu górnej Wisły w latach 1881-2030	383
Changes of annual precipitation totals in the Upper Vistula River Basin, 1881-2030	390

Agnieszka Ziernicka-Wojtaszek, Tadeusz Zawora

Zmienność opadów atmosferycznych w okresie wegetacyjnym w latach 1901-2000 na obszarze województwa podkarpackiego	391
Variability of precipitation during the growing season in the period 1901-2000 in the area of the Podkarpackie voivodship	396

Eligiusz Brzeźniak

Zmiany opadów atmosferycznych w Karpackim Wschodnim regionie opadowym w drugiej połowie XX wieku	397
Variability of precipitation in the eastern Carpathian region in the second half of the 20 th century	402

Michał Kasina

Zmienność pokrywy śnieżnej w wybranych sezonach zimowych w małej zlewni na Pogórzu Wiśnickim	403
Snow cover variability in selected winter seasons in a small catchment in the Wiśnickie Foothills	410

Marek Nowosad, Krzysztof Bartoszek

Wieloletnia zmienność grubości pokrywy śnieżnej w okolicy Lublina	411
Long-term variability of snow cover depth in Lublin and the surrounding region	420